

NOGLE ØKONOMISKE BETRAGTNINGER.

Af C. Klitgaard.

Da »Fortid og Nutid« for 6 Aar siden blev startet, udtalte Redaktionen i den indledende Redegørelse for Tidsskriftets Plan, at den unge og kraftige lokalhistoriske Forskning hidtil har »manglet et Samlingspunkt, hvor Vejledninger for Arbejdet kunde gives, og hvor Drøftelser kunde finde Sted om saadanne Op-gaver, der burde løses ved forenede Kræfter«; Tidsskriftet skulde være et Bindeled mellem Fællesforeningens Medlemmer.

Selv om det Emne, jeg her ønsker at omtale, *Amtssamfundenes Økonomi*, maaske nok falder noget uden for den i Planen afstukne Grænse for Tidsskriftets Virksomhed, tror jeg dog, at Redaktionen vil gøre vel mod Amtssamfundene ved i nogen Grad at aabne Tidsskriftet for Drøftelser af disse Samfunds Administrationsforhold, Økonomi og lignende; thi Tiderne er jo i flere Henseender meget vanskelige, ikke mindst paa det økonomiske Omraade, og jeg er overbevist om, at alle vi, der sidder i Samfundenes Styrelser, gjerne lytter til, om en eller anden kan fremkomme med noget, som kan bidrage til at give vore Samfund mere Styrke, det være sig paa det økonomiske eller administrative Felt.

Som Forholdene er i Øjeblikket, er det jo næsten fortvivlet at holde Aarsskrifterne oppe; Trykning, Papir o. s. v. er steget til en svimlende Højde og stiger fremdeles, medens Aarskontingenterne vel almindeligvis kun er steget 50% og sine Steder slet ikke. Og vi kan jo ikke i Længden blive ved med at byde de smaa Forfatterhonorarer for ordentligt Stof; de var lurvede for mange Aar siden, og nu er de uanstændige; — vore Aarbøgers Indhold lider ogsaa derunder.

Der findes her i Landet adskillige Arkiv-, Biblioteks- og Museumsfolk, som ofte træffer over Stof, der vilde være fortrinligt for os, og de vilde sikkert godt levere til vore Aarbøger, naar de kunde faa en passende Betaling for Arbejdet; men ingen

kan fortænke dem i, at de holder sig tilbage, naar de kun kan opnaa en »Firskilling« og saa — Æren af at faa Produktet trykt, og Følgen er, at Aarbøgerne gaar Glip af en Del fagligt uddannede og kultiverede Penne og maa nøjes med dem, der skriver con amore, eller undertiden med Ting, som næppe fortjener at trykkes i en Avis end sige i en Aarbog.

Et Honorar af 4 Kr. pr. trykt Side bør være Minimum, og er Stoffet af særligt Værd for Aarbogen eller er der lagt større Arbejde i dets Behandling, bør Forfatteren forhandle med de paagældende Bestyrelser om Honorarets Størrelse; falsk Beskedenhed maa ikke afholde ham derfra, thi hvorfor skulde Værdien af hans Arbejde ikke stige ligesaa meget som f. Eks. en Typografs.

Mest trykkende er de nuværende Forhold vel nok for de smaa Samfund, fordi deres Udgifter er forholdsvis størst, og her bliver Administrationens Bekymringer da ogsaa størst; her maa Styrelsen vende og dreje hver Krone, der skal ud af Kassen, og bringe personlige Ofre for at holde det hele i Gang.

Paa Baggrund af denne Jeremiade skal jeg berette lidt om vore Forhold her i *Hjøring Amt*, idet jeg tænker mig Muligheden af, at et eller andet af, hvad vi praktiserer her, kunde virke impulsivt paa andre.

»Historisk Samfund for Hjøring Amt« blev stiftet 1915 og er vel saaledes det yngste af *Amtssamfundene*; det tæller nu ca. 1400 Medlemmer; Kontingentet har hidtil været 2 Kr., men vil imidlertid fra 1920 af blive forhøjet til 3 Kr., hvilket er absolut nødvendigt, da Trykningsomkostningerne nu sluger hele Aarskontingentet. Aarbogen udgaar fra 1919 af i 1800 Ekspl., de to første Aargange blev trykt i 1250 Ekspl. og er forlængst udsolgt, de to følgende i 1500 Ekspl., der paa det nærmeste ogsaa er afsatte, tildels gennem Boghandelen.

Naar det er lykkedes vort Samfund at naa et saa højt Medlemstal i Løbet af 5 Aar, skyldes det efter min Mening fornemmelig to Ting: Vi har for det første fundet en lokal *Dagspresse*, som har vist stor Interesse for os, og hvis Velvilje Bestyrelsen i høj Grad har udnyttet. Alt, hvad der kan antages

at være af nogen Interesse for Samfundets Medlemmer, bliver publiceret gennem Dagspressen heroppe; 4—5 Gange aarlig faar den fra vor Sekretær tilsendt en Fællesmeddelelse til Optagelse, snart om vor Generalforsamlings Forløb, snart om hvad Stof, der kan ventes i den kommende Aarbog o. s. v., og ligeledes bringer Dagbladene hvert Aar udførlige Anmeldelser ved Aarbogens Fremkomst. Følgen er, at der hver Gang vort Samfund saaledes har været omtalt i Bladene, kommer en hel Del nye Indmeldelser. I vor Tid kan man ikke undvære Reklamen.

Og Folk har ikke vanskeligt ved at finde os, thi vi har *Repræsentanter* i alle Sogne saa at sige, ialt ca. 100, hvilke Repræsentanter almindeligvis ogsaa viser Samfundet den Velvilje at omdele Aarbøgerne og indkræve Kontingentet; der spares derved en Del Porto til Postopkrævning og Forsendelse, hvilke adskillige Medlemmer sætter Pris paa, dels fordi vore Aarbøger af og til er for tunge til at kunne sendes for almindelig Brevportó, men maa sendes som Pakker, og dels fordi Porto'en jo efterhaanden er blevet ret betydelig i Forhold til Kontingentet.

Min Ven, Redaktør P. Eliassen, Kolding, ironiserede paa Fællesforeningens Møde i Nyborg 1916 lidt over disse mange Repræsentanter, som han — rigtigt — betegnede som »Indpiskere«, en Betegnelse, der dog sikkert ikke skulde tages fornærmeligt, thi vi ved jo alle, at Hr. Eliassen selv er — i hvert Fald de jyske Samfunds — største »Indpisker«, hvorfor Vejle Samfundet da ogsaa staar saa stærkt, som det gør; men efter min Formening er et vidt forgrenet Repræsentantskab af uvurderlig Betydning.

Naturligvis vil Repræsentanten i første Række komme til at virke for Tilgang af Medlemmer; men jo flere Medlemmer et Samfund har, jo stærkere staar det i økonomisk Henseende, og jo mere kan det udrette for sine Medlemmer saavel som for de Opgaver, det ellers har sat, det være sig Opstilling af Mindestene ved Helligkilder, gamle Kirketomter, Valpladser o. s. v., ved Undersøgelse af Voldsteder, gamle Vadesteder, Ruiner o. a.

Yderligere har vi mange Erfaringer for, at selv om et Med-

lem oprindeligt ikke har haft Interesse for Lokalhistorien, men er blevet »indpisket«, det vil sige er blevet Medlem, fordi han blev opfordret dertil, er hans historiske Sans blevet vakt ved Læsning i Aarbøgerne, saa han nu interesserer sig for vor Virksomhed.

Men dernæst kommer, at naar Omdeling af Aarbøgerne og Opkrævning af Kontingentet væsentligt kan foregaa gennem Repræsentanterne, kommer der ikke nær saa mange Aarbøger retur, som naar Forsendelsen sker pr. Post, idet det jo er en kendt Sag, at mange undlader at indløse Postopkrævningen straks ved Præsentationen og senere »glemmer det«, selv om de egentlig godt vil betale, naar det kommer til Stykket. Jeg skal for nærmere at dokumentere denne Paastands Rigtighed oplyse, at der hos os kun er ganske faa Udtrædelser af Samfundet — Dødsfald fraregnet; 1917, da Samfundet talte 1150 Medlemmer, skete der kun 2 (!) Udmeldelser; jeg har ikke Tallene fra de sidste Aar ved Haanden, men de er som nævnt lave.

En Ulempe ved Repræsentantskabets her omhandlede Virksomhed kan det maaske siges at være, at Aarbøgerne ikke kommer Medlemmerne i Hænde saa hurtigt som pr. Post, da Omdelingen ofte sker lejlighedsvis, men herover har vi dog ikke hørt Klager. Endvidere indgaar Kontingentbeløbene jo først til Kassen efter kortere eller længere Tids Forløb; men dette Forhold kan der jo raades Bod paa gennem Etablering af en større Kassebeholdning eller ved, at Bestyrelsen aabner en passende Kassekredit i en Bank.

Foruden den Fordel, et Repræsentantskab formentlig byder Samfundet i økonomisk Henseende, maa det heller ikke overses, at det ofte kan støtte den historiske Virksomhed ved at henlede Bestyrelsens Opmærksomhed paa gamle Bygninger, Arkivalier, Fortidsmindesmærker og andet, som trues med Undergang, eller ved at pege paa Emner til Behandling i Aarbøgerne, — i den Henseende har vi ogsaa haft Fornøjelse af vore Repræsentanter.

Jeg skal dernæst gaa over til at omtale en anden Faktor, som har stor Betydning for vor Økonomi, og som sikkert flere Steder vil kunne udnytted.

Vort Samfund modtager *pekuniær Støtte fra mange forskellige Sider*; jeg skal først nævne, at vi jo har Statstilskud 200 Kr., ligesom de fleste øvrige Samfund, et Bidrag, der vel kan ventes noget forhøjet af Hensyn til Dyrtiden; dernæst faar vi 400 Kr. aarlig fra Hjøring Amt og en Række Bidrag fra 10—100 Kr. fra Købstad- og Landkommuner, Pengeinstitutter o. a.; vi kan regne med godt 1000 Kr. aarlig i slige Bidrag, hvilket jo er en ikke ringe Støtte.

Saa maa jeg endvidere nævne, at vi hele Tiden har haft en fast Sekretær, som styrer alt, hvad der vedrører Medlemsvæsenet, Udsendelse af Aarbøgerne og Meddelelser til Bladene, og som gennem Samfundets Telefon let kan komme i Forbindelse med Repræsentanter og Medlemmer ligesom disse med ham.

Sekretærposten, til hvilken vi har været saa heldige at finde en særlig kvalificeret Mand, Kommunelærer N. P. Petersen, Hjøring, er jo forbundet med et ikke ringe Arbejde, naar den skal røgted med Energi, og det samme gælder vel tildels Redaktørposten; under Hensyn til, at det maa anses for rimeligt, at dette Arbejde i nogen Grad vederlægges, har der i de senere Aar med Generalforsamlingens Godkendelse været bevilget et Beløb af 600 Kr. til Fordeling mellem Sekretær, Redaktør og Kasserer, og af hvilket Sekretæren naturligvis faar Broderparten.

Og endelig skal jeg slutte med at omtale en efter min Mening lille praktisk Foranstaltning, som Sekretæren har indført, nemlig en Oversigt over Medlemmernes Fordeling i de forskellige Byer og Sogne. Gennem denne Oversigt kan man opdage de »døde Pletter« og søge at vække historisk Interesse ved i Aarbogen at bringe Stof fra de paagældende Egne eller i hvert Fald ruske lidt op i Folk ved at sætte et Agitationsarbejde i Gang.

Det har ikke været min Hensigt med dette lille Indlæg at ville udøve nogen Kritik af andre Amtssamfundes Ledelse eller

at ville agere »Overleder«; mit Causeri er fremkommet for at berette lidt om, hvorledes vi har indrettet vor Økonomi, og udelukket er det jo ikke, at et eller andet deri kunde tages under Overvejelse andet Steds. Jeg vilde ogsaa sætte Pris paa, om der heri »Fortid og Nutid« fra anden Side kunde gives Impulser, som kunde bidrage til, at den økonomiske Stilling blev mindre trykkende for vore Samfund i disse »bedrøvelige Tider«.

NATIONALMUSEETS ANDEN AFDELING.

VIRKSOMHED I FINANSAARENE

1917—18, 1918—19, 1919—20.

Forskellige Forhold har bevirket, at Udgivelsen af Museets Aarsredegørelser er bleven forsinket, og for at indhente det forsømte samles derfor nu tre Aar i en enkelt Oversigt.

Skønt denne Oversigt saaledes spænder over et forholdsvis langt Tidsrum, og skønt der indenfor dette Tidsrum har været gravet intenst i vort Lands Tørmoser, kan der dog mellem Samlingens Forøgelser ikke nævnes et eneste betydeligt Skattefund af ædelt Metal. Som *Danefæ* er der kun indkommet enkelte mindre Stykker. I alle Henseender værdifuldest er et Guld Kors, der blev fundet i Frugthaven ved Højrupgaard (Hillerslev Sogn, Salling Herred, Fyen), kun to Spadestik nede i Jorden. Det kraftigt og dygtigt gjorte Smykke er formet som et Antonitterkors, men trods denne sentkatolske Korsform er det dog først tilvirket efter Re-

Fig. 1.

Guld Kors fra Højrupgaard.